

Сподинський Олександр Олександрович,
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

ІНСТИТУТ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА (БІПАТРИЗМ): ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

В умовах глобалізації набули небаченої інтенсивності саме міжнародні міграції. Однією з найтипівіших характеристик сучасного світу, поряд із рухом інформації, капіталів, товарів, є переміщення населення. Сьогодні ми є свідками тенденції щодо збільшення людей, які народилися в одній країні, проте працюють, мають бізнес або навчаються в іншій, розповсюджується біпатризму (подвійне громадянство) або навіть множинне громадянство (полігромадянство). Безперечно вони набувають досвіду інших народів, привносячи з собою культурні особливості батьківщини, що збагачує, відкриває нові можливості не тільки для іноземних держав, а й для самих мігрантів, їхніх сімей.

Останнє десятиріччя характеризується наростанням соціального напруження та збройних конфліктів у світі, що, у свою чергу, веде до загострення проблем регулювання процесів добровільної і вимушеної міжнародної міграції населення. А найголовніше те, що неефективна міграційна політика призводить до виникнення реальних загроз національній безпеці держави.

Як зазначає О. Малиновська, поширення різноспрямованих тимчасових, зворотних, циркулярних міграційних потоків призвело до формування численної когорти людей, які впродовж життя переміщуються між різними державами, встановлюючи та підтримуючи різноманітні соціальні зв'язки у кожній із них. Мігранти другого й наступних поколінь від самого початку виховуються в умовах сталих міжнаціональних зв'язків. Це призводить до формування подвійної (а то й множинної) ідентичності, яка в багатьох випадках закріплюється у формі подвійного (множинного) громадянства. Міжнародні міграції, що набули небаченої інтенсивності, є вагомим чинником цього процесу. Вони призвели не лише до зміни ставлення, а й до трансформації сутності подвійного громадянства[1, с. 105].

Поняття «міграційна політика» трактується по-різному у сучасній науковій літературі, єдності думок щодо її визначення поки що немає. Слово «політика», у загальнонауковому розумінні від грецького *politike* – мистецтво керувати державою, означає діяльність

органів державної влади, партій, суспільних груп у галузі внутрішньодержавного управління і суспільних відносин [2, с. 485].

Як комплекс розробок і заходів, спрямованих на формування необхідних потоків і бажаної інтенсивності міграції населення визначає міграційну політику відомий український учений О. Хомра [3, с. 51].

Результатом аналізу існуючих визначень міграційної політики є те, що у переважній більшості праць науковців в основному акцент робиться на регулюванні самих міграційних переміщень, поза увагою залишається проблема адаптації та інтеграції як зовнішніх мігрантів, так і внутрішньо переміщених осіб. Тобто при зосередженні уваги на правовому аспекті, не досліджуються інші, зокрема, культурологічний.

Як і більшість країн світу Україна прагне систематизувати підходи до управління міграцією шляхом отримання балансу між міжнародними зобов'язаннями щодо гарантій прав та свобод людини і залученням мігрантів відповідно до квот на дефіцитні або непопулярні професії. Однак наша держава, з точки зору міжнародних міграційних процесів, є здебільшого транзитною країною або країною постачання мігрантів.

Особливого правового статусу більшістю держав для біпатридів не передбачено. Їх розглядають, з огляду національного законодавства, або як власних громадян, або як іноземців.

Взагалі кожна держава по-своєму регулює інститут полігромадянства. Якщо у двох різних країнах проживає спільний етнос, то укладають міждержавні угоди, які мають регулювати соціальну поведінку біпатридів, зокрема, що стосується оподаткування чи служби в армії. Насправді, у світі немає однотайного підходу до цього питання.

На міжнародній арені найбільш розвиненим і різнобічним прикладом домовленостей щодо регулювання міграційних процесів є спільна міграційна політика Європейського Союзу (далі – ЄС). З огляду на євроінтеграційні прагнення України вона варта першорядної уваги. Напрацювання ЄС у цій сфері мають враховуватися при удосконаленні міграційної політики нашої держави, оскільки країни ЄС є чи не основним напрямом міграції населення України, тому міграційна ситуація та міграційна політики в Європі вочевидь впливає на міграційну поведінку українців.

У 2008 році Єврокомісія проаналізувала міграційну ситуацію в Європі початку XXI ст. та підбила підсумки першого етапу формування міграційної політики ЄС. Було сформульовано принципи імміграційної політики, що водночас є й основними напрямками

діяльності в міграційній сфері, накреслено необхідні заходи та засоби для їх реалізації.

Крім цього, для подальших дій у сфері міграції було визначено п'ять основних напрямів: 1) організація легальної імміграції відповідно до пріоритетів, потреб та можливостей окремих країн, забезпечення інтеграції мігрантів; 2) запобігання нелегальній міграції, забезпечення повернення нелегальних мігрантів до країни походження чи транзиту; 3) підвищення ефективності прикордонного контролю; 4) розбудова європейської системи притулку; 5) поглиблення співробітництва з країнами походження мігрантів з метою забезпечення синергетичної взаємодії між міграцією та розвитком [4, с. 137].

Щодо нашої держави, то у липні 2017 року Уряд України ухвалив Стратегію державної міграційної політики на період до 2025 р. Цей документ замінив Концепцію державної міграційної політики України 2011 р., яку серйозно критикували фахівці і яка не відповідала ситуації у світі та в Україні, що останніми роками кардинально змінилася. Значне сприяння розробленню Стратегії надали Міжнародна організація з міграції, Європейський Союз, консультуючи щодо адаптації найкращих міжнародних практик до українського контексту. При розробленні документу вивчалися та були взяті до уваги новітні стратегії міграційної політики низки країн ЄС та «Східного партнерства» (Болгарії, Грузії, Фінляндії, Угорщини, Молдови, Польщі, Словаччини).

Проте, не зважаючи на прийнятий документ, підвищення ефективності регулювання міграційних процесів напряму залежить від якісних статистичних даних та розуміння чинників, динаміки, наслідків міжнародних міграцій. А з'ясувати реальну ситуацію щодо переміщень мешканців України допоможе запланований на 2020 р. перепис.

Список використаних джерел

1. Малиновська О.А. Подвійне громадянство в контексті міграційних переміщень доби глобалізації: загроза чи закономірність? Стратегічні пріоритети. 2012. № 1(22). С. 105–112.
2. Новий словник іншомовних слів : близько 40000 слів; за ред. Л.І. Шевченко. К. 2008. 672 с.
3. Хомра А.У. Миграция населения: вопросы теории, методики исследования. К. 1979. 146 с.
4. Колпаков В.К. Нелегальна міграція: генезис і механізм протидії: Монографія. Дніпропетровськ. 2002. 372 с.

ФОТОКОЛАЖ

